

คำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญที่กระทบต่อเสรีภาพ ในการแสดงออกของประชาชน

The Constitutional Court's Decision in Affecting the People's Freedom of Expression

ชฎาภรณ์ สิงห์แก้ว¹

Chadaporn Singaew

Received: March 10, 2022 Revised: March 24, 2022 Accepted: May 5, 2022

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงผลของคำวินิจฉัยหรือคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย และถูกรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนมีความเกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการรวมตัวและชุมนุมกันอย่างสงบ บุคคลทุกคนมีเสรีภาพที่จะรวมตัวกันเข้าเป็นสมาชิกหรือกลุ่ม เพื่อรักษาสิทธิประโยชน์บางประการ และเสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบ กฎหมายใดที่ปิดกั้นหรือทำให้เสรีภาพดังกล่าวไม่อาจเกิดขึ้นได้อาจขัดต่อพันธกรณีของไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศที่กำหนดให้บุคคลทุกคนสามารถพูด คิด และเขียน เพื่ออ้างความถูกต้อง ความยุติธรรม เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน

คำสำคัญ (Keywords): ศาลรัฐธรรมนูญ สิทธิและเสรีภาพ ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

In this article has a purpose to describe the effects of the rulings or decisions of the Constitutional Court affecting the rights and liberties of the Thai people in the form of democratic governance under the Constitution of the Kingdom of Thailand,

---

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

B.E. 2560 in which freedom of expression is associated with freedom of peaceful assembly and assembly. All persons are free to form a membership or group to maintain certain benefits and freedom of peaceful assembly. Any law that prevents or obstructs such liberties from being realized may be contrary to Thailand's obligations under international law to require all persons to speak, think and write in order to uphold validity, justice, liberties and human rights.

Keywords: The Constitutional Court of the Kingdom of Thailand, Rights and Liberties, Democracy

บทนำ (Introduction)

ความคิดเห็นที่หลากหลายเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาประเทศและสังคมให้รุ่งเรืองและมีความสุข แต่ปัจจุบันพื้นที่เสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนในประเทศกำลังลดลงอย่างมาก กฎหมายหลายฉบับออกมาเพื่อปิดกั้นเสรีภาพที่จะคิด พูด หรือเขียน นักศึกษาถูกออกหมายจับ เพราะยื่นข้อเรียกร้อง นักข่าวติดคุกเพราะเขียนบทความวิจารณ์รัฐบาล จนดูเหมือนว่าเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนกำลังถูกละเมิดหรือคุกคามจากรัฐอยู่หรือไม่ ซึ่งรัฐบาลมีหน้าที่ต้องคุ้มครองเสรีภาพของประชาชน และสร้างบทบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงออก แต่ในทางปฏิบัติเป็นที่ชัดเจนว่าไม่เป็นเช่นนั้น ประชาชนที่แสดงออกอย่างสงบเพื่อปกป้องเสรีภาพหรือความยุติธรรมอาจตกเป็นเป้าหมายของกระบวนการหรือการกระทำต่าง ๆ จากรัฐ หลายคนถูกดำเนินคดีเพราะแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากผู้มีอำนาจ โดยอาจถูกกล่าวหาว่าแสดงออกในเชิงยุยง ปลุกปั่นทำให้เกิดความแตกแยกในสังคม หรือเป็นการหมิ่นประมาทต่อบุคคลหรือสถาบันสำคัญของประเทศ เพื่อจำกัดการแสดงออกของประชาชน

ในประเทศไทย เสรีภาพการแสดงออกได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศไทยหลาย ๆ ฉบับ ตั้งแต่ฉบับ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา แต่ทุกครั้งที่มีการบัญญัติรับรองเสรีภาพการแสดงออกก็จะบัญญัติข้อจำกัดของการใช้เสรีภาพไว้ด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น มีเสรีภาพตามที่กฎหมายบัญญัติเท่าที่ไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นต้น ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เสรีภาพในการแสดงออกได้ถูกบัญญัติไว้ในหมวด 3 มาตรา 34 ซึ่งบัญญัติว่า “...บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้...” ซึ่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลได้รับการค

มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาโดยตลอด และสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยลงนาม เขารวมเป็นรัฐภาคีในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อย่างไรก็ตาม เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 อาจถูกจำกัดได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดไว้ในมาตรา ๓๓ เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน เป็นต้น และการจำกัดเสรีภาพเช่นว่านั้นต้องกระทำเท่าที่จำเป็น จะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้น มิได้ทั้งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ผ่านมาบัญญัติไว้

ผลจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านที่ได้รับ ความนิยมในกลุ่มคนรุ่นใหม่ นั้น ได้นำไปสู่การประท้วงเป็นวงกว้างของนักเรียน นิสิต นักศึกษา หลายแห่งทั่วประเทศ โดยใช้รูปแบบการเคลื่อนไหวภายในสถาบันศึกษาและการเคลื่อนไหวทาง สื่อออนไลน์ เพื่อกดดันให้นายกรัฐมนตรีลาออก แก้ไขรัฐธรรมนูญ และปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ 10 ประการ โดยมีที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ อาทิ แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม สภานักเรียน นิสิต นักศึกษาแห่งประเทศไทย กลุ่มราษฎร ทะลุฟ้า ทะลุแก๊ส รีเด็ม เสรีไทย ดาวดินสามัญชน ฯลฯ (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2565) และมักจะมีการชูสามนิ้วขึ้นเหนือหัวอันเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ของกลุ่ม จนกระทั่งกลายเป็นปรากฏการณ์มือบสามนิ้ว จนกระทั่งในเวลาต่อมาจากการชุมนุมเพียง แค่นี้ในสถาบันการศึกษาและโลกออนไลน์ก็ได้มีการยกระดับการชุมนุมของกลุ่มดังกล่าว ซึ่งได้มีการ ขยายการชุมนุมลงมาบนท้องถนนและเกิดการปะทะกับเจ้าหน้าที่รัฐในหลายครั้ง และส่งผลให้ ประเด็นในการปราศรัยได้ทวีความรุนแรงและเข้มข้นมากยิ่งขึ้น เหตุการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่การยื่น คำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้วินิจฉัยว่าคณะบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่จัดการชุมนุมปราศรัย เป็นการ ใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือไม่ และขอให้ศาลมีคำสั่งให้คณะบุคคลเลิกการกระทำดังกล่าว โดยนายณัฐพร โตประยูร เป็น ผู้ร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ (ปีซีนิวส์, 2564) ต่อมาเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2564 ศาลรัฐธรรมนูญได้มี คำวินิจฉัยวินิจฉัยให้การชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (มธ.) ศูนย์รังสิต เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2563 ซึ่งมีอานนท์ นำภา, ภาณุพงศ์ จาดนอก และปณัสยา สิทธิจิรวัฒนกุล เป็นผู้ปราศรัย เป็นการกระทำที่เป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2562 โดยให้เหตุผลว่า มีการตั้งเป็นกลุ่มเครือข่าย และยังมีส่วนในการจุดประกายให้เกิดความรุนแรงในบ้านเมือง ทำให้เกิดความแตกแยกในบ้านเมือง เป็นการทำลายหลักภราดรภาพ นำไปสู่การทำลายระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งการออกมาเรียกร้องโจมตีในสาธารณะ โดยอ้างการใช้สิทธิเสรีตามรัฐธรรมนูญ นอกจากเป็นวิถีที่ไม่ถูกต้อง ใช้อ้อยคำหยาบคาย และยังไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่เห็นต่างได้ด้วย อันจะเป็นกรณีตัวอย่างให้คนอื่นทำตาม

อย่างไรก็ดี แม้ว่าเสรีภาพในการแสดงออกจะถูกรับรองไว้ในกฎหมายอันศักดิ์สิทธิ์ก็ตาม แต่ก็พวงมาด้วยข้อจำกัดที่บัญญัติไว้เพื่อไม่ให้กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ จากกรณีคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายหรือกติการะหว่างประเทศเป็นเพียงแค่หลักปฏิบัติเท่านั้นเพราะสุดท้ายหากรัฐบาลเลือกที่จะจำกัดเสรีในการแสดงออกของประชาชนก็มักจะกล่าวอ้างว่าเสรีภาพนั้นต้องถูกจำกัดด้วยเหตุตามเงื่อนไขต่าง ๆ และสิ่งที่สังคมจะกระทำได้อีกก็เป็นเพียงการแสดงความเป็นห่วงหรือประณามเท่านั้น แต่ก็ไม่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ได้ ซึ่งเสรีภาพในการพูดและการแสดงออกจะได้รับการคุ้มครองให้เป็นสิทธิพลเมืองของประชาชนหรือไม่อยู่ที่ความเข้มแข็งของประชาชนที่จะแสดงออกเพื่อยืนยันต่อรัฐว่าเสรีภาพในการพูดและการแสดงออกเป็นสิทธิโดยชอบธรรมของประชาชน จึงเป็นสิทธิของบุคคลทุกคนที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสิทธิในระดับสากลที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายระหว่างประเทศ เสรีภาพในการแสดงออกเป็นพื้นฐานของความเจริญของสังคมและความงอกงามของปัจเจกบุคคล คุณภาพการศึกษา การสร้างและพัฒนาเทคโนโลยี ความก้าวหน้าของภาคธุรกิจ และการเข้าถึงความยุติธรรม ล้วนมีพื้นฐานมาจากการที่บุคคลทุกคนในสังคมมีเสรีภาพที่จะพูด เขียน แลกเปลี่ยน หรือข้อถกเถียงความเห็นต่าง ๆ ในพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้ความคิดเหล่านั้นได้ถูกพัฒนาต่อยอดอันนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของสังคม

เสรีภาพในการแสดงออก

เสรีภาพ หมายถึง สภาวะที่บุคคลจะไม่ถูกแทรกแซงหรือครอบงำจากบุคคลอื่น สำหรับสิทธิ หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้สิทธิขั้นพื้นฐานแบ่งออกเป็นสิทธิในเสรีภาพ และสิทธิในความเสมอภาค โดยสิทธิในเสรีภาพ หมายถึง อำนาจของบุคคลที่กฎหมายรับรองในอันที่จะกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการใดก็ตามที่ตนต้องการ ส่วนสิทธิในความเสมอภาค หมายถึง อำนาจในอันที่จะเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันให้เหมือนกัน และปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันออกไปตามสภาพของสิ่งนั้น ๆ (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2555,

หน้า 160-161) สิทธิทางรัฐธรรมนูญ หมายถึง สิทธิของปัจเจกบุคคลที่มีต่ออำนาจมหาชนแห่งรัฐ โดยหลักแล้วสิทธิทางรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจของปัจเจกบุคคลในการที่จะป้องกันตนจากการล่วงละเมิดโดยรัฐ โดยปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิจะได้รับการประกันว่าสิทธิดังกล่าวมีความมั่นคงยืนยาวตลอดจนสามารถที่จะได้รับการบังคับได้ ดังนั้น สิทธิทางรัฐธรรมนูญจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ และเป็นสิทธิที่ผูกพันองค์กรของผู้ใช้อำนาจรัฐที่ต้องให้ความเคารพปกป้อง และคุ้มครองสิทธิทางรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สิทธิทางรัฐธรรมนูญมีผลใช้ได้ในทางปฏิบัติ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2555, หน้า 49) ทั้งนี้สิทธิทางรัฐธรรมนูญแบ่งเป็นสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมือง สิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นจากแนวความคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับสิทธิโดยกำเนิดที่เหมือนกัน ถูกสร้างมาอย่างเท่าเทียมกัน สิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ไม่อาจจำหน่ายจ่ายโอนหรือแบ่งแยกได้ เช่น สิทธิในเสรีภาพทางความคิด สิทธิในเสรีภาพในการแสดงออก ส่วนสิทธิพลเมืองเป็นสิทธิของพลเมืองของรัฐนั้นเท่านั้น อาทิ สิทธิในทางการเมือง

โดยเสรีภาพในการแสดงออก (Freedom of Expression) หรือเสรีภาพในการพูด (Freedom of Speech) เป็นสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ หมายถึง สิทธิที่เราสามารถที่จะแสดงออกหรือสื่อสารความรู้สึกนึกคิดหรือความเห็นด้วยการพูด การแสดงท่าทาง หรือการสื่อสารด้วยตัวอักษรทั้งบนหน้ากระดาษหรือในสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งสิทธิในการค้นคว้า หา เข้าถึงหรือได้รับข้อมูล ความรู้สึกนึกคิด ความเห็นที่มีการสื่อสารและเผยแพร่ด้วย (โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw), 2565) ซึ่งในปี 1689 นับเป็นครั้งแรกที่เสรีภาพในการพูดและการแสดงออกได้รับการรับรองในฐานะสิทธิตามกฎหมายการออกบัญญัติแห่งสิทธิ (Bill of Rights) ในประเทศอังกฤษ แต่เสรีภาพในการพูดและการแสดงออกที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ ยังจำกัดอยู่ในสภาพเท่านั้นไม่ได้เป็นการรับรองสิทธิของพลเมืองโดยทั่วไป (UK Parliament, 2022) จะเห็นได้ว่า คำปฏิญญาว่าด้วยสิทธิต่าง ๆ ที่ประกาศใช้ในภายหลังล้วนแต่ได้รับอิทธิพลมาจาก Bill of Rights 1689 ทั้งสิ้น ถึงแม้ว่าเวลาจะผ่านมากกว่าสามศตวรรษแล้วก็ตาม แต่กฎหมายฉบับดังกล่าวยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน (บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, 2547, หน้า 7-8) เสรีภาพในการพูดและการแสดงออกถูกทำให้กลายเป็นคุณค่าในระดับสากลในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนสากล และในกติกาสากลว่าสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและสิทธิทางการเมืองในปี 2539 ซึ่งในการเข้าเป็นภาคี รัฐบาลไทยจะต้องเสนอรายงานสถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองซึ่งรวมถึงเสรีภาพในการพูดและการแสดงออกของประเทศต่อชาติสมาชิกอื่น ๆ ซึ่งรายงานดังกล่าวก็จะถูกพิจารณา (review)

และหากชาติสมาชิกอื่นพบว่า รัฐบาลไทยไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงในการเคารพ ปกป้องและคุ้มครอง สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เช่น มีการดำเนินคดีผู้ที่ชุมนุมอย่างสันติ หรือมีการออกกฎหมาย ที่มีลักษณะเป็นการจำกัดเสรีภาพในการพูดหรือการแสดงออกของประชาชน รัฐบาลไทยก็จะถูก ดำเนินจากเวทีโลก

การจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก

ปัจจุบันเสรีภาพในการแสดงออกอาจแสดงผ่านตัวอักษร หรือสื่อต่าง ๆ โดยการพูดหรือ แสดงความเห็นของปัจเจกบุคคลแต่ละคน เป็นการสะท้อนความต้องการหรือความอยากรู้ของสังคม ในภาพรวม ซึ่งเสรีภาพในการแสดงออกอาจถูกจำกัดได้ แต่การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวต้องเป็นไป ตามหลักเกณฑ์การจำกัดสิทธิเสรีภาพด้วย กล่าวคือ การจำกัดเสรีภาพต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขตามที่ รัฐธรรมนูญกำหนด และต้องทำการตรวจสอบเงื่อนไขต่าง ๆ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2555, หน้า 197-204) ดังนี้

1. ตรวจสอบว่าการกระทำของบุคคลหรือสิ่งที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองอยู่ภายใต้การให้ความ คุ้มครองต่อสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญหรือไม่
2. ตรวจสอบว่าผู้ที่ผูกพันต่อสิทธิและเสรีภาพได้ทำการแทรกแซงองค์ประกอบของสิทธิ และเสรีภาพหรือไม่
3. ตรวจสอบว่าการแทรกแซงสิทธิและเสรีภาพเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดหรือไม่
4. ตรวจสอบว่ากฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพอยู่ภายใต้หลักการตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ เช่น หลักการมีผลเป็นการทั่วไปของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ หลักการระบุถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ให้อำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือน สาระสำคัญแห่งสิทธิมิได้ เป็นต้น
5. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพอยู่ภายใต้เงื่อนไขเฉพาะที่กำหนดไว้สำหรับสิทธิใดสิทธิหนึ่ง หรือไม่
6. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนหรือไม่

การจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกจึงต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบของสิทธิและเสรีภาพว่า มีขอบเขตของเขตแดนสิทธิและเสรีภาพเพียงใด หากการกระทำของปัจเจกชนไม่อยู่ในขอบเขตของ เสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญแล้ว การใช้มาตรการเพื่อขัดขวางกระทำดังกล่าวย่อมไม่เป็นการละเมิด เสรีภาพ โดยการแทรกแซงสิทธิและเสรีภาพจากการกระทำของรัฐจะเกิดขึ้นเมื่อการกระทำของ ปัจเจกบุคคลที่รัฐได้ทำการกีดกัน ขัดขวาง หรือปฏิเสธ เป็นการกระทำที่อยู่ภายในขอบเขตที่ได้รับ ความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ การแทรกแซงนี้อาจเกิดขึ้นในลักษณะเฉพาะราย (คำสั่งทางปกครอง)

หรือในลักษณะทั่วไป (กฎหมาย) ก็ได้ ซึ่งเงื่อนไขทางรูปแบบของกฎหมายที่แทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพต้องมีความชัดเจนเพียงพอที่ประชาชนสามารถทราบได้ว่ากรณีใดบ้างที่อาจถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้ หรือการจำกัดสิทธิและเสรีภาพอยู่ภายใต้เงื่อนไขใด ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้เป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ การใช้ดุลพินิจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องถูกตรวจสอบได้ นอกจากนี้ กฎหมายนั้นจะต้องเป็นกฎหมายที่คาดการณ์ได้ว่าองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐสามารถจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้หรือไม่ แต่ก็ไม่จำเป็นต้องถึงขนาดที่ประชาชนสามารถทราบเป็นการล่วงหน้าว่าองค์กรของรัฐจะแทรกแซงสิทธิและเสรีภาพของตนหรือไม่ และเมื่อใดเงื่อนไขทางเนื้อหาของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีกฎหมายให้อำนาจ และเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน ทั้งการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิไม่ได้

การวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทถือเป็นภารกิจพื้นฐานของรัฐที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของรัฐ เพราะเป็นภารกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและสร้างสันติสุขในสังคมโดยป้องกันมิให้ประชาชนทะเลาะวิวาท หรือทำร้ายร่างกาย หรือแย่งชิงทรัพย์สินต่อกัน จึงเป็นการคุ้มครองสิทธิของปัจเจกบุคคลในรัฐมิให้ถูกล่วงละเมิด (สมยศ เชื้อไทย, 2557, หน้า 137-139) เมื่อการทำงานของศาลเป็นภารกิจพื้นฐานของรัฐ การกระทำใด ๆ ที่เข้ามาขัดขวางหรือก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการพิจารณาพิพากษาคดีย่อมส่งผลต่อการดำรงอยู่ของรัฐ ดังนั้น ศาลจึงต้องมีอำนาจบางอย่างเพื่อคุ้มครองหรือปกป้องการพิจารณาพิพากษาคดีให้ดำเนินไปโดยลุล่วง ทั้งนี้ การจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกเพื่อคุ้มครองความไว้วางใจของสาธารณชนที่มีต่อระบบตุลาการนั้นไม่อาจนำมาใช้เป็นเงื่อนไขการจำกัดเสรีภาพได้ในบางประเทศ เพราะประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยพัฒนาไปจนกระทั่งสถาบันตุลาการมีเสถียรภาพแล้ว การวิจารณ์ศาลก็ดี หรือการวิจารณ์คำพิพากษาก็ดี หรือผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่ก็ดี ไม่อาจทำลายความไว้วางใจของสาธารณชนได้ เช่น สหรัฐอเมริกา เยอรมนี เป็นต้น แต่สำหรับประเทศที่ประชาธิปไตยยังไม่ก้าวหน้า การคุ้มครอง ความไว้วางใจของสาธารณชนจะถูกกำหนดเป็นเงื่อนไขการจำกัดเสรีภาพไว้กว้างขวาง

การวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทของศาลรัฐธรรมนูญ

การทำงานของศาลรัฐธรรมนูญมีความขัดแย้งกับองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐ และประชาชนตลอดเวลา เมื่อศาลรัฐธรรมนูญต้องตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายย่อมขัดแย้งกับฝ่ายนิติบัญญัติเพราะฝ่ายนิติบัญญัติย่อมเห็นว่ากฎหมายที่ตนตราขึ้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แต่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือเมื่อศาลรัฐธรรมนูญต้องการตรวจสอบการเลือกตั้ง การควบคุมพรรคการเมือง การพิจารณาการกระทำของฝ่ายบริหาร ฯลฯ ย่อมขัดแย้งกับฝ่ายบริหาร

หรือฝ่ายการเมืองเพราะคำวินิจฉัยของศาลอาจทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องพ้นจากตำแหน่ง หรืออาจถูกตัดสิทธิทางการเมือง หรือเมื่อศาลรัฐธรรมนูญต้องการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายภายหลังประกาศใช้ในลักษณะรูปธรรม (Concrete Norm Control) อาจขัดแย้งกับศาลสูงสุดในแต่ละระบบศาลเช่นกัน เพราะคำวินิจฉัยคดีตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายผูกพันองค์กรรัฐทั้งสิ้น และอาจขัดแย้งกับศาลที่พิจารณาคดีเพราะต้องรอผลคำวินิจฉัยทำให้การทำงานตล่นล่าช้า รวมทั้งอาจขัดแย้งกับคู่ความในคดีที่ต้องแพคดีเพราะกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีถูกศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ

นอกจากนี้ การพิจารณาคดีทางการเมืองยังขัดแย้งกับประชาชนในสังคมบางส่วนซึ่งเจ้าของอำนาจรัฐในการปกครองประเทศอีกด้วย เช่น ในการวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการใช้อำนาจของนักการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญอาจทำให้นักการเมืองนั้นต้องพ้นจากตำแหน่ง โดยศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าผู้แทนปวงชนมีคุณสมบัติเหมาะสมและต้องพ้นจากตำแหน่ง ในขณะที่ประชาชนเห็นว่าผู้แทนตนมีคุณสมบัติเหมาะสมและประชาชนพอใจที่ผู้แทนตนบริหารประเทศต่อไป การวินิจฉัยเกี่ยวกับการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (มธ.) ศูนย์รังสิต เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2563 โดยศาลเห็นว่า การชุมนุมดังกล่าวเป็นการจุดประกายให้เกิดความรุนแรงในบ้านเมือง ทำให้เกิดความแตกแยกในบ้านเมือง เป็นการทำลายหลักภราดรภาพ นำไปสู่การทำลายระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญย่อมขัดแย้งกับประชาชนโดยสภาพ การพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญจึงส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง ซึ่งอาจเกิดเป็นความขัดแย้งระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับคู่ความในคดีซึ่งเป็นฝ่ายการเมือง และเกิดความขัดแย้งระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับบุคคลภายนอกคดีหรือประชาชน ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจรัฐ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีความสำคัญเพราะจะนำไปสู่การแสดงออกด้วยวิธีการที่แตกต่างกันเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วย หรือไม่ยอมรับ เช่น การวิพากษ์วิจารณ์ การเดินขบวน การรณรงค์ การชุมนุม เป็นต้น รวมถึงการแสดงออกด้วยวิธีการรุนแรง ซึ่งการกระทำเหล่านี้ถือเป็นการใช้เสรีภาพในการแสดงออกตามที่รัฐธรรมนูญรับรอง และถือเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายในรัฐเสรีประชาธิปไตย

บทสรุป (Conclusion)

เสรีภาพในการแสดงออกเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสูงสุดเพื่อให้บุคคลติดต่อสื่อสารกันได้ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพิจารณาและพิพากษาคดีของศาลก็มีความสำคัญเช่นกัน เพราะเป็นแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐซึ่งถือ

เป็นส่วนประกอบสำคัญของหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนอาจถูกจำกัดเพื่อคุ้มครองการทำงานของศาล หากการใช้เสรีภาพก้าวล่วงเข้ามากระทบต่อการใช้อำนาจของศาลแล้ว ศาลก็ต้องมีมาตรการบางอย่างเพื่อป้องกันตนจากการถูกล่วงละเมิดได้ ซึ่งอาจเป็นอำนาจลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล สำหรับศาลรัฐธรรมนูญแล้วระดับความขัดแย้งระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชน หรือระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับฝ่ายการเมืองเกิดขึ้นได้มากกว่าศาลธรรมดา เพราะคดีรัฐธรรมนูญเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับการประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน และเกี่ยวข้องกับการควบคุมการใช้อำนาจและการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรผู้ใช้ อำนาจรัฐให้เป็นไปตามกรอบที่รัฐธรรมนูญกำหนด คดีรัฐธรรมนูญจึงส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นวงกว้าง

ดังนั้น ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับฝ่ายการเมืองที่ต้องเสียประโยชน์ และระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชนทั้งประเทศที่อยู่ฝ่ายเดียวกับนักการเมือง จึงเกิดการแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์วิจารณ์ศาลรัฐธรรมนูญที่รุนแรงมากกว่าศาลธรรมดา โดยเฉพาะเมื่อศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการใช้อำนาจของฝ่ายการเมืองมากกว่าการวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวข้องกับการประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน และด้วยเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญไทยมีอำนาจมหาศาลในการพิจารณาความขัดแย้งทางการเมือง หรือเข้าไปมีส่วนคลี่คลายวิกฤตการณ์ทางการเมือง ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญของไทยถูกวิจารณ์อย่างมากทั้งจากฝ่ายนักวิชาการ ฝ่ายนักการเมือง และภาคประชาชน ยิ่งศาลรัฐธรรมนูญเข้าไปมีบทบาทในการระงับความขัดแย้งทางการเมืองมากเพียงใด กระแสการวิพากษ์วิจารณ์ก็จะมากขึ้นเพียงนั้น โดยกระแสการแสดงความคิดเห็นหรือการวิจารณ์ศาลรัฐธรรมนูญอาจเกิดขึ้นได้ทั้งระหว่างการพิจารณาคดีและภายหลังศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ซึ่งในรัฐเสรีประชาธิปไตยเห็นว่าการวิจารณ์การพิจารณาและการพิพากษาคดีของศาลเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยภาคประชาชน และเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ของคนในสังคมไทย

ดังนั้น การวิจารณ์คำพิพากษาขององค์กรศาลและตุลาการในฐานะประชาชน จึงเป็นเสรีภาพในการแสดงออกหรือเสรีภาพในการพูดเพื่อแสดงความคิดเห็นจึงไม่อาจถูกจำกัดได้ ในทางตรงข้ามการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นด้วยความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลก็ดี หรือความผิดอาญาที่ดีเป็นสิ่งที่เกินความจำเป็น อันไม่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกที่ขัดต่อหลักความเหมาะสม เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม อันไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรุงเทพธุรกิจ. (2565). “ทะลุวัง” ทะลุ “ม.112” ยกระดับความพลอดตภัย. [Online]. Available URL: <https://www.bangkokbiznews.com/politics/989280> Retrieved February, 20 2022.
- โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw). (2565). เสรีภาพการแสดงออก เสรีภาพของทุกคน. [Online]. Available URL: <https://freedom.ilaw.or.th/freedom-of-expression-101/concept-and-history> Retrieved February, 14 2022.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2555). หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- บีบีซีนิวส์. (2564). ศาลรัฐธรรมนูญชี้ชุมนุม 10 สิงหาคม 63 “ล้มล้างการปกครอง” ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข. [Online]. Available URL: <https://www.bbc.com/thai/thailand-59217832> Retrieved November, 10 2021.
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2547). การยกสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาล. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560).
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2555). คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมยศ เชื้อไทย. (2557). หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- UK Parliament. (2022). Bill of Rights 1689. Available URL: <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/evolutionofparliament/parliamentaryauthority/revolution/collections1/collections-glorious-revolution/billofrights/> Retrieved February, 14 2022.